

Länsstyrelsen i Kronobergs län

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0320191 Tärningsö

Kommun: Alvesta

Områdets totala areal: 12,3 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen:

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-06-21

Markägarförhållanden:

Växjö stift

Regeringsbeslut, historik:

SPA: 2003-04-01, regeringsbeslut M2002/3916/Na, pSCI: 2000-07-01, SCI: 2005-01-01,
SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6410 - Fuktängar

9070 - Trädklädd betesmark

1081 - Bredkantad dykare, *Dytiscus latissimus*

1383 - Hårklomossa, *Dichelyma capillaceum*

A021 - Rördrom, *Botaurus stellaris*

A081 - Brun kärrhök, *Circus aeruginosus*

A119 - Småfläckig sumphöna, *Porzana porzana*

A166 - Grönbena, *Tringa glareola*

Bevarandesyfte

I Natura 2000-området Tärningsö är de prioriterade bevarandevärdena bevarandet av öppna strandängar och trädklädd betesmark. Det främsta syftet med området är att strandängen och den trädklädda betesmarken på ön ska vara välhävdad så att de för naturtyperna typiska växtsamhällena och fåglarna kan fortleva. Området ska utgöra livsmiljö för arterna bredkantad dykare och hårklomossan.

Beskrivning av området

Skatelövsfjorden är sjön Åsnens nordvästra vik/fjord. Utmed västra sidan av fjorden finns ett öppet odlingslandskap. Området som helhet utgör en av länets viktigaste rast- och häckningslokaler. Tärningsö består dels av blöta strandängar, vass- och sävzoner och en ekhagmark.

I strandängarna och vass- och sävzonerna häckar rördrom (1 individ i området och minst 5 individer i Skatelövsfjorden som helhet), småfläckig sumphöna, brun kärnhök, enkelbeckasin, tofsvipa, knölsvan och trana (Stig Johnsson, 2002). Rastande fåglar är grönbena m.m. I den betade strandängen finns blåsstarr, hundstarr, trådtåg, m.m. Vid strandzonen lever bredkantad dykare och den rödlistade hårklomossan.

Som en ö i strandängen ligger en moränkulle med mycket stenig terräng. Ön är i huvudsak bevuxen med ek. Andra trädslag som björk, asp och rönn förekommer också. I ekhagen häckar skogsduva och kattuggla (Stig Johnsson, 2002). Naturvärdena på ön finns i träden, marken är mager och mycket stenig och fältskiktet har inga kända värden. Ut till ön finns en anlagd låg brukningsväg som smälter väl in i naturen. Ute på ön finns ett mindre hus. På norra stranden av ön finns en kanotrastplats med toalett som finns med på kanotkartan. Åsnen-området är ett av de våtmarksområden som Sverige genom undertecknandet av Convention of wetlands (Ramsar-konventionen) förbundit sig att skydda.

Bevarandemål

Den totala arealen hävdade naturliga gräsmarker inom naturtyperna fuktängar (6410) och trädklädd betesmark (9070) ska vara 12,3 ha.

Hela området ska betas regelbundet, alternativt kan slåtter med efterbete på strandängen ersätta betet. Vid vegetationsperiodens slut ska området vara väl hävdad och ingen igenväxningsvegetation ska förekomma. Den trädklädda betesmarken ska i de delar som har grässvål vara väl avbetad vid vegetationsperiodens slut (vissa delar är näst intill blockfält). Strandängen ska vara träd- och busklös. En blå bård upprätthålls mellan vass/sävbältet och fastmarken. Trädbeståndet på ön består av grova lövträd, främst ek, med behövlig föryngring. Området ska ha god tillgång på död ved och grova, ihåliga träd.

Det ska finnas följande typiska arter: hirsstarr, blåsstarr, hundstarr och trådtåg.

Bredkantad dykare och hårklomossan ska ha en livskraftig population inom området.

Vad kan påverka negativt

Utebliven hävd, t.ex. minskat bete, leder på sikt till igenväxning med buskar och träd. Detta gynnar boplundrande fåglar och leder till att insektslivet förändras m.m.

Igenväxning eller plantering av skog på angränsande åkrar gör området mindre attraktivt som rastplats för stora sträckflockar på vår och höst. Grönbena och småfläckig sumphöna hotas av utebliven hävd på sankstränder.

Minskad bladvassareal och brist på gammal vass i lämpliga sjöar kan medföra att rördrom försvinner lokalt. Mink kan stundom ge sig på och döda rördromungar.

Markexploatering och annan markanvändningsförändring, exempelvis skogsplantering, vägbyggnad och dikning.

Tillförsel av kemiska bekämpningsmedel, gödsel eller kalk samt läckage av dessa ämnen från omkringliggande jordbruksmarker. Häckningsbiotoper för småfläckig sumphöna hotas av igenväxning av grunda våtmarker följt av eutrofiering eller upphörd hävd.

Trampskador kan i vissa fall vara negativt för vissa arter, t.ex. vid vinterbete eller vid olämpligt val av eller antal betesdjur.

Körning med tunga fordon kan skada för naturtypen viktiga markförhållanden, t. ex. markfuktigheten.

Ändringar av vattenstånd påverkar växt- och djurlivet.

Luftledningarna med stolpar bör inte dras genom eller i nära anslutning till området. De ger rovfåglar bättre möjligheter att spana på häckande fåglar.

Avverkning och borttransport av grova träd eller död ved.

Invandring av gran.

Störning från friluftslivet, t.ex. av kanotister.

Ovan nämnda verksamheter och åtgärder kan påverka området negativt även om de utförs i angränsande områden.

Bevarandeåtgärder

Skydd:

Området saknar formellt skydd och är inte godkänt för miljöstud (2016).

Skötsel:

Löpande hävd genom bete, alternativt slåtter med efterbete på strandängen.

Betesputsning utförs (2016) på 8 hektar av naturtypen fuktäng för att få bort igenväxning av ohävsarter som vecketåg.

Eventuellt uppslag av buskar på strandängen ska röjas.

På ön röjning av eventuellt uppslag av framför allt gran. Gallring/röjning av löv kan utföras för att gynna vissa ekar.

Om det är gott om tuvor vid säsongens slut ska betesputsare användas. Om tuvbildningen blir kraftig kan fräsaggregat användas.

Fortlöpande Åsnen-tillsyn är viktig för tillsyn av båt- och kanotverksamhet.

Bevarandetillstånd

Nationellt:

De äldre fodermarkerna, ängar och betesmarker, som tidigare varit dominerande både arealmässigt och ekonomiskt har idag minskad ekonomisk betydelse. Särskilt slåtterängarna har nästintill helt och hållet utgått ur jordbruksproduktionen. Av den ängsareal som fanns för 100 år sedan, återstår endast en liten rest.

Betade lövskogar (9070) är ofta igenvuxna hagmarker på gårdarnas utmarker och de har funnits utbredda över en stor del av landet. Numera är det dock en ovanlig naturtyp. Historiskt sett har andelen trädklädda betesmarker minskat till en bråkdel de senaste 100-200 åren. Hur mycket som totalt finns i landet är osäkert. De gamla inägomarkerna har odlats upp och utmarkerna växt igen eller planterats med skog. Skogsbete är en försvinnande naturtyp på de flesta håll. Idag är nedlagda jordbruk och därmed upphört bete det största hotet.

Tärningsö:

Området som ingår i naturtypen fuktäng (6410) har år 2016 undergått en restaurering då vecketåg har spridit ut sig över större delar av strandängen. Slätter med efterbete planeras införas för att kunna motverka vecketågen. Den trädklädda betesmarken har varierad åldersfördelningen hos ekarna även om den riktigt gamla generationen saknas. Tillgången på död ved är relativt god medan tillgången på grova, ihåliga mulmträd är sämre. Området behövs gallras och öppnas upp för de äldre ekarna. Ingen uppföljning eller inventering har utförts på senare tid och status är därför inte känd för de olika fågelarterna i området..

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Syftet med uppföljningen är att undersöka om de bevarandemål som formulerats i bevarandeplaner och skötselplaner är uppfyllda. Uppföljningen visar om skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**6410 - Fuktängar**

Areal: 8,9 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Bevarandemål

Negativ påverkan

Bevarandeåtgärder

Bevarandetillstånd

9070 - Trädklädd betesmark

Areal: 3,4 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Bevarandemål

Negativ påverkan

Bevarandeåtgärder

Bevarandetillstånd

1081 - Bredkantad dykare, *Dytiscus latissimus*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Bredkantad dykare förekommer i oligotrofa-mesotrofa sjöar samt i djupare dammar och torvgravar. Den uppträder såväl i klarvattensjöar som i mera humösa vatten. Sjöarna ska ha tät strandvegetation samtidigt som det måste finnas stora vegetationsfria vattenpartier. Bredkantad dykare påträffas vanligtvis i de yttre delarna av strandvegetationen. Längs stränderna finns ofta täta bestånd av högväxta starrarter och sjöfräken.

I södra Sverige hittar man den vanligtvis i oligotrofa sjöar, längre norrut ökar andelen fynd i mera näringsrika sjöar. Arten har påträffats i myrgölar, torvgravar och fiskdammar.

Bredkantad dykare är ett utpräglad rovdjur både som larv och vuxen skalbagge.

Parning sker på våren, och äggen kläcks efter ca 2 veckor. Larven som till stor del livnär sig på nattsländelarver växer snabbt. Efter 4-6 veckor förpuppas den i en hålighet i marken. Pupporna kläcks främst under försommaren. Arten är huvudsakligen nattaktiv.

Arten har god flygförmåga och kan sprida sig mellan sjösystem på flera kilometers avstånd.

Bevarandemål

Bredkantad dykare ska ha en livskraftig population inom området.

Negativ påverkan

Enstaka populationer kan missgynnas eller slås ut av övergödning, igenfyllning av vattensamlingar och dränering/vattenuttag

Bevarandeåtgärder

Gångse åtgärder för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus så att ingen försämringar för arten sker.

Bevarandetillstånd

Området bedöms ha stora möjlighet att bibehålla värdefulla livsmiljöer för bl.a. bredkantad dykare.

1383 - Hårklomossa, *Dichelyma capillaceum*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Hårklomossa växer på stenblock, trädbaser och basen av buskar utmed stränder till sjöar och långsamt rinnande vattendrag där vattennivån har stora och naturliga fluktuationer. Den är knuten till den zon som översvämmas och dränks varje år och växer bara vid stränder med ganska stor vattenståndsamplitud.

En måttlig störning i form av tillfälliga starka flöden och översvämningar gör att slingor av mossan lossnar och sprider sig till nya platser nedströms. Sannolikt står vegetativ spridning för merparten av spridningen lokalt i Sverige. Arten förväntas normalt kunna sprida sig som mest 5 meter vegetativt under en 10-årsperiod (linjär spridning längs vattendrag).

Bevarandemål

Hårklomossan ska ha en livskraftig population inom området.

Negativ påverkan

Arten hotas framför allt av kraftiga förändringar i vattenstandsregim och vattenkvalitet. Förändringar av det slaget kan slå ut arten från många lokaler samtidigt. Den försvinner om sjön eller vattendraget regleras så att det blir en mer konstant vattennivå eller så att vattenståndet fluktuerar för ofta eller för lite.

Troligen utgör även övergödning ett stort hot. När näringsnivåerna i vattnet ökar kan andra arter konkurrera ut hårklomossa.

På lång sikt utgör det begränsade antalet lokaler och dålig spridningsförmåga att artens långsiktiga överlevnad i landet inte är säkrad.

Övriga hot finns i motsvarande avsnitt i bevarandeplanen för hela området.

Bevarandeåtgärder

Det ska finnas en naturliknande vattenstandsvariation i Helge å som skapar en variation av strandmiljöer med hög biologisk mångfald i strandängarna utmed Helge å. Den naturliknande hydrologiska regimen ska innebära vattenstandsvariationer som ger en årlig översvämning av vattendragets svämplan, vilka utgörs av strandängar inom N2000 området.

Kantzoner utmed sjöstränder där arten förekommer bör skötas på ett sätt så att läckage av närsalter och kväve minimeras. Det kan innebära att skogs-mark lämnas orörd och att jordbruksmark inte brukas som åker.

Bevarandetillstånd

Området bedöms ha stora möjligheter att i framtiden bibehålla värdefulla livsmiljöer för bl.a. hårklomossan.

A021 - Rördrom, *Botaurus stellaris*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Rördromen kräver grunda slättsjöar med täta vassbestånd (1-10 ha) och med god tillgång på fisk, grodor och vatteninsekter. Reviret under häckningstid omfattar normalt 20-40 ha. Arten är polygyn (hanen parar sig med flera honor), vilket medför att hanarna under häckningstid kan förflytta sig över större områden och mellan olika sjöar.

Övervintrar i Västeuropa och enstaka individer finns kvar i södra Sverige hela vintern.

Bevarandemål

Negativ påverkan

Minskad bladvassareal och brist på gammal vass i lämpliga sjöar kan medföra att arten försvinner lokalt. Försumpning genom sänkning av vattenståndet i lämpliga sjöar eller andra våtmarker kan resultera i att fisken slås ut vintertid på grund av låg syrehalt eller bottenfrysning, varvid födounderlaget försvinner.

Mink kan stundom ge sig på och döda rördromungar.

Vid stränga vintrar i Nordvästeuropa kan den svenska populationen minska kraftigt.

Bevarandeåtgärder

Eventuell vasslåtter bör ske på sådant sätt att tillräckligt stora områden med gammal vass lämnas kvar. I områden med häckande rördrom får arealen vass ej understiga cirka 1 ha/par.

Bevarandetillstånd

Rördrommen är rödlistad i Sverige, där den är placerad i kategorin nära hotad (NT).

A081 - Brun kärrhök, *Circus aeruginosus*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Bruna kärrhöken är starkt knuten till vassrika eutrofa slättsjöar, men finns även i andra typer av sjöar. En förutsättning för häckning är att det finns tillgång på tät gammalvass eller liknande vegetation att bygga boet i. Arten kräver tillgång på lämpliga bytesdjur vid häckningslokalen och i dess omgivning. Jaktutflykter över åkermark kan utsträckas åtskilliga kilometer från bopplatsen. Födan utgörs av sorkar, grodor, fågelungar etc., ibland även ägg, fisk och kadaver.

Bevarandemål

Negativ påverkan

Den bruna kärrhöken har tidigare varit starkt drabbad av miljögifter, men sedan alkylkvicksilverbetningen förbjöds 1966 och DDT-förbud infördes har situationen förbättrats högst avsevärt. För närvarande kan inga direkta hot anses föreligga mot brun kärrhök i Sverige.

Bevarandeåtgärder

Vid planerad vasslåtter i grunda sjöar bör hänsyn tas till bl.a. brun kärrhök och rördrom, genom att spara tillräckligt stora områden med gammal vass. Arealen vass eller annan lämplig vegetation (kaveldun, videsnår, säv) bör ej understiga cirka 1 ha/par.

Bevarandetillstånd

A119 - Småfläckig sumphöna, Porzana porzana

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Småfläckiga sumphönan häckar vid våtmarker med någorlunda stabilt lågt vattenstånd och inte helt slutna vegetationer helst mader med fräken eller högstarr, i andra hand områden med bladvass eller säv. Vidsträckta våtmarker föredras, där det finns möjligheter till förflyttning vid förändringar i vattendjupet. Födan består av små vatteninsekter och vattenväxter. Ett bete på våta strandängar (alternativt slåtter) har en positiv effekt, eftersom detta förhindrar igenväxning med buskar och träd.

Bevarandemål

Negativ påverkan

Förluster av häckningsbiotoper genom att grunda sankmarker framför allt tidigare påverkats av det intensifierade jordbruket mader och fuktängar har dränerats och överförts till åkermark, medan åar rätats eller grunda sjövikar vallats in för att förhindra översvämning. Reglering av större sjöar, t.ex. Mälaren, samt mindre vattenkraftsanläggningar har också bidragit till att de naturliga vattenståndsfluktuationerna reducerats, vilket medfört förändrad vegetation. Till detta kommer igenväxning av grunda våtmarker som en följd av eutrofiering, upphörd slåtter och minskad betesgång.

Bevarandeåtgärder

Det finns ett uppenbart behov av att restaurera och återskapa grunda våtmarksbiotoper, främst i jordbrukslandskapet. Igenväxta strandängar runt grunda vegetationsrika sjöar kan åter bli attraktiva för småfläckiga sumphönan och flera andra våtmarksarter, genom att träd (ofta al) och buskar (ofta vide) tas bort, och följs av extensiv betesgång.

Tillstånd bör ej ges för markavvattning inom befintliga starr- och fräkenmarker. Det är också viktigt att tillåta naturliga vattenståndsvariationer i grunda våtmarksområden.

Bevarandetillstånd

Småfläckig sumphöna är rödlistad i Sverige, där den är placerad i kategorin Sårbar (VU).

A166 - Grönbenan, *Tringa glareola*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Grönbenans lämpliga häckningsmiljöer utgörs av sankade stränder längs sjöar och vattendrag samt på fuktiga/våta gräs- eller starrbevuxna myrar. Arten kräver tillgång på öppet vatten och dyiga stränder. Den är särskilt vanlig i områden med flarkmyrar.

De högsta tätheterna hittar man i stora sammanhängande våtmarkspartier, men arten häckar regelbundet även vid mindre skogsomgärdade myrar.

Under flyttningen påträffas grönbenan både längs kusten samt vid olika inlandsvåtmarker av öppen karaktär.

Bevarandemål

Negativ påverkan

Det sydsvenska beståndet hotas av en utebliven hävd på sankade stränder. Även i Norrland kan beståndet ha missgynnats av minskande hävd av raningar och silängar.

Dikning av myrmark, framför allt tidigare och i södra Sverige, har bidragit till en ökad andel träd- och skogsbevuxen myr och därmed försämrade förhållanden för grönbenan.

Bevarandeåtgärder

I områden där grönbenan häckar bör följande beaktas: Åtgärder som negativt påverkar områdets hydrologi bör inte genomföras. I många myrområden där gamla dikningsföretag medfört uttorkade marker bör möjligheten att restaurera området bedömas. Detta kan ske på ett ganska enkelt sätt genom att proppa igen gamla diken. På vissa uttorkade myrmarker som blivit bevuxna av tall och björk bör först en ordentlig gallring ske. Fuktiga till våta gräs- och starrbevuxna strandängsområden bör hävdas genom slåtter eller extensivt bete, så att de ej blir helt igenvuxna.

Bevarandetillstånd

Sedan mitten av 1980-talet har grönbenan gått kraftigt tillbaka i södra Sverige.

Dokumentation

Ängs- och hagmarksinventeringen, Länsstyrelsen 1988-1990.

Ängs- och betesmarksinventeringen, Länsstyrelsen 2000-2004.

Rödlistade arter enligt den officiella svenska rödlistan, Artdatabanken, SLU, 2000.

Riksintressen för naturvård, områdesnr. NRO 07024.

Naturvårdsprogrammet, Länsstyrelsen 1989, områdesnr. 80 b.

Våtmarksinventering, Länsstyrelsen 1987, objektnr. 04E7F04.

Naturvårdsverket: Vägledning för myndigheter

(<http://www.naturvardsverket.se>)

Handläggare:

Liselott Nilsson

Bilagor

Bilaga 1. Information om natura 2000

Bilaga 2. Naturtypskarta

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontaktar Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtyperns utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på ”kartverktyget skyddad natur”. I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information.

Karta över naturtyper hittas efter sökning av område, gå till fliken Kartskikt, avmarkera allt och under Naturtypskarteringar lägg till Natura naturtypskartan (NNK) och välj Naturtyper (ytor, linje, punkter.)

Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. För mer information se Länsstyrelsens hemsida.

Natura 2000-området Tärningsö - SE0320191

Bilaga 2

0 50 100 200 meter

1:5 000

LÄNSSTYRELSEN
I KRONOBERGS LÄN